

УДК 378.016:821.161.2(091):[37.091.64:004]
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/75-2-34>

Валентина КРАВЧЕНКО,
orcid.org/0000-0001-6318-8758
кандидат філологічних наук,
професор кафедри української літератури
Запорізького національного університету
(Запоріжжя, Україна) kravchenkovo08@gmail.com

Тетяна ШАРОВА,
orcid.org/0000-0002-5846-6044
доктор філологічних наук, професор,
головний науковий співробітник відділу роботи з обдарованою молоддю
Державної наукової установи «Інститут модернізації змісту освіти»
(Київ, Україна) Tanya_sharova@ukr.net

ІНТЕГРАЦІЯ ЕЛЕКТРОННОГО ЗАСОБУ НАВЧАЛЬНОГО ПРИЗНАЧЕННЯ З ІСТОРІЇ УКРАЇНСЬКОЇ ЛІТЕРАТУРИ В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ВИЩОЇ ШКОЛИ

У науковому дослідженні вказано на те, що сучасна освічена людина повинна володіти не лише психологічними та дидактичними навичками, але й інформаційною культурою, що включає в себе розуміння новітніх інформаційних технологій. Наголошено на тому, що впровадження інформаційних технологій, зокрема електронних засобів навчального призначення, у професійну підготовку майбутніх вчителів-словесників та у процес вивчення української літератури і мови допоможе краще опанувати дисципліни й засвоїти невідому раніше інформацію на високому рівні.

У статті розглянуто важливість та переваги інтеграції електронних засобів навчання в освітній процес вищої школи на прикладі курсу «Історія української літератури ХІХ ст.: 40–60 рр.». Досліджено роль та вплив електронних засобів навчального призначення на якість навчання здобувачів вищої освіти, їхню здатність до ефективного освоєння матеріалу. Стаття висвітлює методи та підходи до використання електронних засобів навчання у контексті вивчення історії української літератури, зокрема розглядає різноманітні навчальні матеріали, що можуть бути корисними під час дистанційного навчання, і в результаті їх повноцінного засвоєння сприятимуть покращенню освітнього процесу.

Дослідження містить інформацію про те, що здобувачі вищої освіти можуть отримувати доступ до навчального матеріалу у зручний для них час, що сприяє індивідуалізації навчального процесу та врахуванню особистих ритмів навчання. За допомогою електронних засобів навчального призначення здобувачі вищої освіти можуть користуватися різноманітними джерелами інформації, що збагачує їхнє розуміння теми.

Як приклад у науковому дослідженні взято електронний засіб навчального призначення «Апостол правди і науки», що може бути інтегрований в освітній процес закладів вищої освіти під час вивчення курсу «Історія української літератури ХІХ ст.: 40–60 рр.». Окрім освітнього функціоналу подібні допоміжні засоби спроможні спрощувати процес оцінювання здобувачів освіти, залучаючи їх до проходження тестів за певними темами, які вміщено в електронному засобі навчального призначення.

Ключові слова: дистанційне навчання, електронний засіб навчального призначення, методика, історія української літератури, Т. Шевченко.

Valentyna KRAVCHENKO,
orcid.org/0000-0001-6318-8758
PhD in Philology,
Professor at the Department of Ukrainian Literature
Zaporizhzhia National University
(Zaporizhzhia, Ukraine) kravchenkovo08@gmail.com

Tetiana SHAROVA,
orcid.org/0000-0002-5846-6044
Doctor of Philology, Professor,
Chief Researcher at the Department of Work with Gifted Youth
State Scientific Institution «Institute of Education Content Modernization»
(Kyiv, Ukraine) Tanya_sharova@ukr.net

INTEGRATION OF AN ELECTRONIC TOOL FOR EDUCATIONAL PURPOSES ON THE HISTORY OF UKRAINIAN LITERATURE INTO THE EDUCATIONAL PROCESS OF A HIGH SCHOOL

The scientific study indicated that a modern educated person should possess not only psychological and didactic skills, but also information culture, which includes understanding of the latest information technologies. It is emphasized that the introduction of information technologies, in particular electronic teaching aids, into the professional training of future lexicographers and into the process of studying Ukrainian literature and language will help to better master specific courses and assimilate previously unknown information at a sufficiently high level.

The article examines the importance and advantages of integrating electronic learning tools into the educational process of a higher school using the example of the course «History of Ukrainian Literature of the First Half of the 19th Century». The role and influence of electronic means of educational purpose on the quality of education of students of higher education, as well as their ability to effectively master the material, were studied. The article highlights the methods and approaches to the use of electronic learning tools in the context of studying the history of Ukrainian literature, in particular, it considers a variety of educational materials that can be useful during distance learning, which, as a result of their full assimilation, contribute to the improvement of the educational process.

The study contains information that students of higher education can access educational material at a time convenient for them, which contributes to the individualization of the educational process and taking into account personal learning rhythms. With the help of electronic means of educational purpose, students of higher education can use various sources of information, which enriches their understanding of the topic.

As an example in the scientific research, the electronic educational tool «Apostle of Truth and Science» is taken, which can be integrated into the educational process of higher education institutions during the study of the course «History of Ukrainian Literature in the First Half of the 19th Century». In addition to the educational functionality, such aids are able to simplify the process of evaluating students of education, involving them in passing tests on certain topics included in the electronic means of educational purpose.

Key words: distance learning, electronic educational tool, methodology, history of Ukrainian literature, T. Shevchenko.

Постановка проблеми у загальному вигляді.

Сучасне виховання в Україні повинно сприяти залученню молоді до світової культури та загальнолюдських цінностей. Для досягнення цієї мети використовуються традиційні народні підходи та найкращі досягнення національної та світової літератури. Процес виховання нерозривно пов'язаний із освітою, що дозволяє молодому поколінню засвоювати основи наук і багатство культурних та літературних традицій. Варто зазначити, що сучасна освічена людина повинна володіти не лише психологічними та дидактичними навичками, але й інформаційною культурою, що передбачає розуміння новітніх інформаційних технологій. Інтенсивний процес інформатизації освіти та широке використання інформаційних технологій в освітньому процесі значно підвищують якість освіти. Один зі способів підвищення ефективності освітнього процесу за допомогою інформаційних технологій – це використання електронних засобів навчального призначення (ЕЗНП) здобувачами вищів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретичні та практичні аспекти щодо впровадження інформаційних технологій в освітній процес висвітлено у працях В. Волинського, О. Гриценчука, В. Дудки, М. Жалдака, О. Жосан, Ю. Жука, О. Співаковського, Н. Морзе, Л. Чернікової та ін. Розробкою вимог до створення електронних засобів навчального призначення, зокрема електронних

підручників, займалися О. Зіміна, М. Костриба, І. Кузбит, В. Лапінський, Н. Новикова, В. Мадзігон, В. Самсонов, В. Черненко, М. Шишкіна та ін. Серед науковців, методистів аспект інформатизації у філології досліджували Д. Чернилецький, С. Андреев, І. Богданова, О. Спіріна, І. Роберт, Є. Полат, А. Осіна, С. Седих та ін. Деякі питання впровадження комп'ютерних програм у процес навчання мови та літератури аналізували Є. Азімов, Н. Ротмістров, С. Андреев, Є. Дмитрієва, Т. Карамішева, О. Крюкова, Є. Носенко, Є. Полат, М. Рибаків, П. Сердюков та ін.

Дослідники стверджують, що комп'ютер сприяє покращенню результатів як в аудиторній, так і в позааудиторній самостійній роботі (Ісак, 2010: 118). По-перше, здобувач освіти може виконувати навчальні завдання у зручній для нього час, переглядати навчальний матеріал, самостійно контролювати свій прогрес тощо. По-друге, використання мультимедійних технологій під час самостійної роботи допомагає підвищити рівень засвоєння матеріалу через комбінацію візуального, аудіо та інших форм сприйняття інформації. По-третє, комп'ютери необхідні для об'єктивної оцінки знань здобувачів освіти й самоконтролю, що дозволяє ефективно використовувати навчальний час, фіксувати результати та забезпечувати оперативний зворотний зв'язок (Ткачук, 2011: 106). По-четверте, використання інформаційних технологій значно полегшує процес доступу до необ-

хідної інформації під час самостійної навчальної діяльності, оскільки велика кількість наукових і навчальних матеріалів доступна в електронному вигляді. Напрацювання вчених стали основою розробки електронного засобу навчального призначення під назвою «Апостол правди і науки».

Формулювання цілей статті. Мета статті – проаналізувати сучасні підходи та тенденції використання електронних засобів навчального призначення у вивченні української літератури. Через огляд інноваційних технологій і їх вплив на процес навчання та осмислення літературних творів, стаття спрямована на виявлення переваг, що постають перед освітніми системами в контексті впровадження цих засобів у освітній процес з української літератури.

Виклад основного матеріалу дослідження. Розуміння та оцінювання ефективності використання комп'ютерів у освітньому процесі, оцінка здобувачами вищів ролі комп'ютерних програм навчального призначення у їхній освітньо-пізнавальній діяльності свідчать про те, що комп'ютеризація спрощує, а не ускладнює спосіб взаємодії здобувача освіти з освітнім середовищем. Освоєння інформаційних технологій варто розглядати як важливий чинник методичної підготовки сучасного викладача-словесника, який забезпечує якісне навчання в закладах вищої освіти (Василенко, Шарова, 2015: 249).

Упровадження інформаційних технологій, зокрема електронних засобів навчального призначення, у професійну підготовку майбутніх вчителів-словесників та у процес вивчення української літератури і мови допоможе краще опанувати конкретні курси й засвоїти невідому раніше інформацію на високому рівні. Під час проектування графічного інтерфейсу електронного підручника важливо дотримуватися сформульованих принципів із урахуванням психофізіологічних особливостей користувачів та мети навчання, а також специфіки предметного наповнення. Створення сучасних комп'ютерних (мультимедійних) підручників дозволяє перетворити та вдосконалити процес навчання в закладах вищої освіти. Комп'ютерне навчання враховує індивідуальні особливості розвитку здобувачів, стимулює їхню пізнавальну активність, сприяє розвитку творчих здібностей, забезпечує контроль зворотного зв'язку з об'єктивним оцінюванням результатів (Васякіна, Шарова, 2017: 251).

Застосування комп'ютерних технологій навчання комплексно вирішує проблему постійного оновлення вивчення курсу історії української літератури та розширює можливості вико-

ристання різноманітних форм і методів навчання. Це призводить до зміни ролі та функції викладача в освітньому процесі: він має більше часу для реалізації нових творчих ідей і проєктів (Лапінський, 2011: 487). Методична підготовка майбутніх вчителів-словесників спрямована на вивчення та опанування інформаційних технологій, спрямованих на поліпшення засвоєння навчального матеріалу, усвідомлення інформації та розвиток мовотворчих здібностей. Якість використання інформаційних технологій залежить від рівня інформаційної компетентності студентів-філологів, що є важливою складовою їхньої професійної підготовки. Постійний розвиток інформаційних засобів передбачає стимулювання самоосвіти словесників і пошук нових методичних підходів (Галчанська, 2023: 201).

З метою національно-патріотичного виховання молоді для закладів вищої освіти був створений електронний засіб навчального призначення з історії української літератури 40–60 рр. XIX ст. «Апостол правди і науки», завдяки якому здобувачі вищої освіти, використовуючи нові інформаційні технології, можуть знайти інформацію, що стосується життєвого й творчого шляху Т. Шевченка, ознайомитися з малярською спадщиною митця, усвідомити значення його літературного доробку. Власний досвід створення й використання електронного підручника у процесі викладання дисципліни дав змогу визначити низку факторів, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу: збільшення впливу виступу на аудиторію; полегшення розуміння й сприйняття поданого матеріалу; запам'ятовування навчального матеріалу на значний період; скорочення часу на розкриття проблеми (Шарова, Шаров, 2015: 290).

У сучасних умовах, коли заклади вищої освіти працюють дистанційно, використання ЕЗНП «Історія української літератури XIX ст.: 40–60 рр.» «Апостол правди і науки» як ніколи є актуальним і доречним. Дистанційне навчання з використанням електронних засобів має такі переваги під час вивчення курсу «Історія української літератури XIX ст.: 40–60 рр.»: гнучкість у навчанні, розширений доступ до ресурсів, взаємодія та співпраця, оптимізація оцінювання, інтерактивність і залучення до освітньої діяльності, індивідуалізоване навчання тощо.

Розуміємо, що здобувачі вищої освіти можуть отримувати доступ до навчального матеріалу у зручній для них час та місці, що сприяє індивідуалізації навчального процесу та врахуванню особистих ритмів навчання. Електронні засоби навчання дозволяють здобувачам вищої освіти

користуватися різноманітними джерелами інформації, включаючи віртуальні бібліотеки, архіви, відеоматеріали та інтерактивні онлайн-ресурси, що збагачують їхнє розуміння теми. Застосування електронних засобів навчання сприяє взаємодії між здобувачами та викладачами через форуми обговорень, групові проекти та спільні дослідження, що сприяє активному обміну думками та досвідом. Електронні засоби навчання можуть спрощувати процес оцінювання шляхом автоматизації перевірки завдань та надання зворотного зв'язку, що дозволяє швидше та ефективніше відстежувати прогрес здобувачів.

Застосування електронних засобів навчання сприяє активній участі здобувачів освіти у процесі вивчення. Інтерактивні завдання, відеоматеріали та онлайн-форуми стимулюють обмін думками, сприяють глибшому розумінню матеріалу. Електронні засоби навчання можуть бути налаштовані для врахування індивідуальних потреб та рівня знань кожного здобувача, що дозволяє надати персоналізовану підтримку та навчання. Ураховуючи ці переваги, дистанційне навчання з використанням електронних засобів навчального призначення є ефективним і привабливим при вивченні курсу «Історія української літератури ХІХ ст.: 40–60 рр.».

Електронний засіб навчального призначення «Апостол правди і науки» з курсу «Історія української літератури ХІХ ст.: 40–60 рр.» включає в себе лекційний матеріал, практичні заняття, матеріали для самостійної роботи, відео, презентації та додаткові матеріали, пов'язані з творчістю Т. Шевченка. Структурно електронний підручник організований таким чином, що зміст відображається ліворуч, а праворуч подається інформація, яку вивчають студенти під час підготовки до аудиторних занять. Додавання елементів мультимедіа у структуру електронного посібника дозволило одночасно передавати різні типи інформації: текст, звук, графіка, відео.

Використання засобів демонстрації, таких як тексти художніх творів та художні картини, дозволяє покращити сприйняття нової теми, включити у процес запам'ятовування не лише слухові, а й зорові центри. Інтерактивність сприяє встановленню зворотного зв'язку від користувача інформації (здобувача освіти) до її джерела (викладача). Для інтерактивної взаємодії характерна негайна відповідь і візуально підтверджена реакція на дію, повідомлення (гра, тести тощо). Презентації за творчістю Т. Шевченка сприяють духовній єдності поколінь, виховують повагу до батьків, жінок, людей похилого віку, а картини Шевченка-

художника навчають любити навколишній світ (Шарова, Шаров, 2014: 112).

Біографія Т. Шевченка розкриває перед здобувачами і відомі, і призабуті аспекти життєвого шляху, поглиблює знання про нього як особистість, поета, художника, гравера, географа, філософа, ерудита. Під час перегляду відеофільмів про Т. Шевченка відновлюється та вшановується національна пам'ять. Здобувачі вищої освіти мають можливість удосконалити мовну культуру, аналізуючи художні та документальні фільми про нього.

Для забезпечення контролю знань і вмінь студентів з курсу «Історія української літератури ХІХ ст.: 40–60 рр.» розроблено електронний засіб навчального призначення (ЕЗНП) з вікном контролю, яке дозволяє здобувачам пройти 50 тестів для автоматичної перевірки знань. Використання електронного засобу навчального призначення «Апостол правди і науки» сприяє підвищенню успішності студентів-філологів. Це пояснюється тим, що сприйняття інформації через різні канали впливає на ефективність її запам'ятовування (Кравченко, Шарова, 2016: 116).

Використання мультимедіа на заняттях сприяє кращому вивченню навчального матеріалу. Власний досвід використання електронного підручника під час вивчення історії української літератури демонструє фактори, які впливають на ефективність навчально-виховного процесу: збільшують вплив виступу на аудиторію, оскільки зорові та слухові рецептори одночасно сприймають значний обсяг інформації, полегшують сприйняття й розуміння матеріалу, сприяють його запам'ятовуванню на тривалий період; збільшують психологічну вірогідність прийняття правильних висновків, дозволяють скоротити час, необхідний для розкриття проблеми (Шарова, Шаров, 2019: 255).

Універсальність комп'ютерних засобів постає в тому, що вони можуть бути використані як засіб розширення можливостей освітнього процесу в різних типах закладів освіти, починаючи від дитячих садків і закінчуючи закладами вищої освіти. Електронний підручник, який включає не лише текстовий, але й звуковий та відео контент, дозволяє індивідуалізувати навчання. У порівнянні з традиційним друкованим підручником він має інтерактивні можливості, тобто надає необхідну інформацію здобувачеві та контролює його знання. Це наближає процес навчання до рівня, що проводиться під керівництвом викладача. Отже, електронний підручник можна описати як комп'ютерний педагогічний програмний засіб,

призначений для надання нової інформації, який доповнює друковане видання, сприяє індивідуалізації навчання й дозволяє перевіряти знання та вміння здобувачів. Електронний посібник використовується і в аудиторній, і в позааудиторній роботі здобувачів вищої освіти (Гладких, Шарова, 2020: 70).

Електронний підручник «Апостол правди і науки» має велику практичну цінність, оскільки не лише передає фактичну інформацію, маючи ілюстративний матеріал, але й наочно демонструє процеси, які важко або неможливо представити за допомогою стандартних методів навчання. Окрім того, здобувач вищої освіти може використовувати його самостійно, без постійної допомоги викладача. Електронний підручник «Апостол правди і науки» може бути основним інструментом у формуванні національної самосвідомості студентів, оскільки він розкриває життєвий і творчий шлях Т. Шевченка, відтворює історико-культурні умови виникнення його художніх та малярських полотен у контексті світової культури (Шарова, Шаров, 2014: 49).

Висновки з дослідження та перспективи подальших розвідок. Електронні підручники,

посідаючи особливу нішу в системі навчання, органічно поєднуються з іншими методами навчання. Правильне методичне використання електронного засобу навчального призначення позитивно впливає на загальний рівень педагогічного процесу й рівень розвитку здобувачів освіти. Електронний підручник відкриває нові можливості завдяки використанню гіпертексту, анімації, аудіовізуальних матеріалів. Це модернізує підхід до структури і змісту навчального матеріалу, методики його використання в освітньому процесі. Перевагою електронних підручників є можливість швидко доповнювати або змінювати текстовий чи ілюстративний матеріал на потреби навчання.

Електронний підручник «Апостол правди і науки» можна застосовувати не лише на етапі ознайомлення з творчістю Т. Шевченка, а й на різних етапах занять: для повторення, систематизації, узагальнення матеріалу, а також для поглиблення й розширення знань. За допомогою такого електронного засобу навчального призначення збагачуються знання з курсу «Історія української літератури XIX ст.: 40–60-х рр.». Отже, його використання у закладі вищої освіти для студентів-філологів є дієвим.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Василенко Н., Шарова Т. Електронний засіб : інноваційний ресурс навчального призначення. Матеріали I Міжнародної науково-практичної е-конференції «Мультидисциплінарні академічні дослідження і глобальні інновації : гуманітарні та соціальні науки» (Margihss, 2015). С. 249–253.
2. Васякіна С., Шарова Т. Використання електронних засобів навчального призначення в вищій школі. *Мова. Свідомість. Концепт* : зб. наук. праць / відп. ред. О. Г. Хомчак. Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2017. Вип. 7. С. 250–253.
3. Галчанська В. Значення електронних засобів навчального призначення та перспективи їх використання. *Українські студії в європейському контексті*. 2023. № 7. С. 201–206.
4. Гладких Г., Шарова Т. Організація самостійної діяльності здобувачів вищої освіти засобами ІКТ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах* : зб. наук. пр. 2020. Т. 2. № 69. С. 70–74.
5. Ісак О. Застосування нових інформаційних технологій у системі вищої освіти : переваги та недоліки. *Технологічна освіта : досвід, перспективи, проблеми*. 2010. № 6. С. 118–130.
6. Кравченко В., Шарова Т. Використання електронного засобу навчального призначення під час викладання курсу «Історія української літератури XIX ст. : 40–60 рр.». Шевченкознавчі студії : зб. наук. пр. Випуск дев'ятнадцятий : за матеріалами Міжнародного круглого столу «Всесвіт Тараса Шевченка» до 201-ї річниці від дня народження Т. Шевченка (11–13.03.2015). Київ : Київський національний університет імені Тараса Шевченка, ВПЦ «Київський університет», 2016. С. 115–124.
7. Лапінський В. Електронні засоби навчального призначення – світовий досвід й українська освіта. *Вища освіта України*. 2011. № 3. Т. 2. С. 487–495.
8. Ткачук Г. Методика використання освітніх веб-ресурсів у процесі підготовки майбутніх учителів інформатики : монографія. Умань : Видавець Сочінський, 2011. 177 с.
9. Шарова Т., Шаров С. Використання електронного засобу навчального призначення під час викладання історії української літератури. *Наукові праці Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка* : Філологічні науки. Вип. 39. Кам'янець-Подільський : Аксіома, 2015. С. 290–296.
10. Шарова Т., Шаров С. Використання у вищому навчальному закладі студентами-філологами електронного засобу навчального призначення «Тарасовими стежками». *Мова. Свідомість. Концепт* : зб. наук. праць / відп. ред. О. Г. Хомчак. Мелітополь : МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014. Вип. 4. С. 49–54.
11. Шарова Т., Шаров С. Досвід професійної підготовки студентів кафедрою української і зарубіжної літератури у галузі освіти та філології. *Українська література в загальноєвропейському контексті* : зб. наук. пр. 2019. № 2. С. 255–261.

12. Шарова Т., Шаров С. Методологічні аспекти комп'ютерної підтримки самостійної роботи студентів-філологів : навчально-методичний посібник. [2-ге вид. : доп. і перероб.]. Харків : «Федорко», 2014. 200 с.

REFERENCES

1. Vasylenko N., Sharova T. (2015) Elektronnyi zasib : innovatsiinyi resurs navchalnoho pryznachennia [Electronic tool : an innovative educational resource]. *Materialy I Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi e-konferentsii «Mulydystyplinarni akademichni doslidzhennia i hlobalni innovatsii : humanitarni ta sotsialni nauky»* (Margihss). S. 249–253. [in Ukrainian].
2. Vasiakina S., Sharova T. (2017) Vykorystannia elektronnykh zasobiv navchalnoho pryznachennia v vyshchii shkoli [The use of electronic means of educational purposes in higher education]. *Mova. Svidomist. Kontsept : zb. nauk. Prats / vidp. red. O. H. Khomchak. Melitopol : MDPU im. B. Khmelnytskoho. Vyp. 7. S. 250–253.* [in Ukrainian].
3. Halchanska V. (2023) Znachennia elektronnykh zasobiv navchalnoho pryznachennia ta perspektyvy yikh vykorystannia [Importance of electronic means of educational purpose and prospects of their use]. *Ukrainski studii v yevropeiskomu konteksti. № 7. S. 201–206.* [in Ukrainian].
4. Hladkykh H., Sharova T. (2020) Orhanizatsiia samostiinoi diialnosti zdobuvachiv vyshchoi osvity zasobamy IKT [Organization of independent activities of higher education students by means of ICT.]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh : zb. nauk. pr. T. 2. № 69. S. 70–74.* [in Ukrainian].
5. Isak O. (2010) Zastosuvannia novykh informatsiinykh tekhnolohii v systemi vyshchoi osvity : perevahy ta nedoliky [Application of new information technologies in the system of higher education : advantages and disadvantages.]. *Tekhnolohichna osvita : dosvid, perspektyvy, problemy. № 6. S. 118–130.* [in Ukrainian].
6. Kravchenko V., Sharova T. (2016) Vykorystannia elektronnoho zasobu navchalnoho pryznachennia pid chas vykladannia kursu «Istoriia ukrainskoi literatury KhIKh st. : 40–60 rr.» [The use of an electronic means of educational purpose during the teaching of the course “History of Ukrainian literature of the 19 th century : 40–60 years”]. *Shevchenkoznavchi studii : zb. nauk. pr. Vypusk deviatnadsiatyi : za materialamy Mizhnarodnoho kruhloho stolu «Vsesvit Tarasa Shevchenka» do 201-yi richnytsi vid dnia narodzhennia Tarasa Shevchenka (11–13.03.2015).* Kyiv : Kyivskiy natsionalnyi universytet imeni Tarasa Shevchenka, VPTs «Kyivskiy universytet». S. 115–124. [in Ukrainian].
7. Lapynskiy V. (2011) Elektronni zasoby navchalnoho pryznachennia – svitovy dosvid y ukrainska osvita [Electronic teaching aids – world experience and Ukrainian education]. *Vyshcha osvita Ukrainy. № 3. T. 2. S. 487–495.* [in Ukrainian].
8. Tkachuk H. (2011) Metodyka vykorystannia osvitnikh veb-resursiv u protsesi pidhotovky maibutnikh uchyteliv informatyky [Methods of using educational web resources in the process of training future computer science teachers] : monohrafiia. *Uman : Vydavets Sochinskyi. 177 s.* [in Ukrainian].
9. Sharova T., Sharov S. (2015) Vykorystannia elektronnoho zasobu navchalnoho pryznachennia pid chas vykladannia istorii ukrainskoi literatury [The use of an electronic educational tool during the teaching of the history of Ukrainian literature]. *Naukovi pratsi Kamianets-Podilskoho natsionalnoho universytetu imeni Ivana Ohienka : filolohichni nauky. Vyp. 39. Kamianets-Podilskiy : Aksioma. S. 290–296.* [in Ukrainian].
10. Sharova T., Sharov S. (2014) Vykorystannia u vyshchomu navchalnomu zakladi studentamy-filolohamy elektronnoho zasobu navchalnoho pryznachennia «Tarasovymy stezhkamy» [Use of the electronic educational tool «Taras trails» by philology students at a higher educational institution.]. *Mova. Svidomist. Kontsept : zb. nauk. prats / vidp. red. O. H. Khomchak. Melitopol : MDPU im. B. Khmelnytskoho. Vyp. 4. S. 49–54.* [in Ukrainian].
11. Sharova T., Sharov S. (2019) Dosvid profesiinoi pidhotovky studentiv kafedroiu ukrainskoi i zarubiznoi literatury u haluzi osvity ta filolohii [Experience of professional training of students by the department of Ukrainian and foreign literature in the field of education and philology]. *Ukrainska literatura v zahalnoievropeiskomu konteksti. No. 2. S. 255–261.* [in Ukrainian].
12. Sharova T., Sharov S. (2014) Metodolohichni aspekty kompiuternoї pidtrymky samostiinoї roboty studentiv-filolohiv [Methodological aspects of computer support for independent work of philology students] : navchalno-metodychnyi posibnyk. [2-he vyd. : dop. i pererob.]. *Kharkiv : «Fedorko». 200 s.* [in Ukrainian].